

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ
MINISTRY OF FINANCE

Løgtingið

Tórshavn, 26. mars 2019

Løgtingsmál nr. 174/2018: Uppskot til samtyktar um játtanarkarmar á løgtingsfíggjarlógini fyri 2020

Uppskot

til

samtyktar um játtanarkarmar á løgtingsfíggjarlógini fyri 2020

Við hesi løgtingssamtykt tekur Løgtingið undir við, at samlaði útreiðslukarmurin á løgtingsfíggjarlógini fyri 2020 verður 5.439,4 mió. kr. Rakstrarkarmurin verður 5.011,4 mió. kr., og íløgukarmurin verður 428,0 mió. kr. Samlaði inntøkukarmurin verður 5.940,0 mió. kr.

Úrslitið á løgtingsfíggjarlógini fyri 2020 verður 928,6 mió. kr. áðrenn íløgur. Íroknað íløgur verður úrslitið 500,6 mió. kr.

Í talvuni niðanfyri eru samlaðu játtanarkarmarnir fyri 2020 býttir á greinar.

Játtanarkarmar á løgtingsfíggjarlógini fyri 2020		
<i>Mió. kr.</i>	Rakstur	Íløgur
§ 1 Løgtingið	61,5	0,0
§ 2 Løgmansfyrisingin	40,3	2,0
§ 3 Fíggjarmál	333,5	20,0
§ 5 Fiskivinnumál	177,9	74,0
§ 7 Mentamál	1.139,7	21,0
§ 11 Heilsumál	1.266,9	114,0
§ 12 Almannamál	1.601,9	48,0
§ 13 Uttanríkis- og vinnumál	130,3	3,0
§ 17 Samferðslumál	259,4	146,0
Útreiðslur tilsamans	5.011,4	428,0
Útreiðslukarmur	5.439,4	
Inntøkukarmur § 20	5.940,0	
RLÚ-úrslit	500,6	

Til tess at røkka ætlaða úrslitinum á løgtingsfíggjarlógini fyri 2020 er grundarlagið tær givnu fortreytirnar fyri framrokningum, raðfestingum og tillagingum á útreiðslu- og inntøkusiðu landskassans, soleiðis sum lýst í viðmerkingunum til uppskotið til samtyktar.

Viðmerkingar

Landsstýrismaðurin í fíggjarmálum leggur við hesum, vegna landsstýrið, fram uppskot til løgtingssamtykt um játtanarkarmar fyri løgtingsfíggjarlógina í 2020.

Við játtanarkørmunum – ið sambært § 8, stk. 1 í løgtingslóg um landsins játtanarskipan skulu verða lagdir fram innan 1. apríl – ásetir Løgtingið yvirskipaða fíggjarpolitiska karmin fyri komandi árið. Tað vil siga, at játtanarkarnarnir eru avgerandi fyri, hvussu stórt fíggjarliga rásarúmið verður komandi ár.

Játtanarkarmarnir fyri 2020-2024 leggja dent á skynsaman fíggjarpolitikk, við vaksandi avlopum hjá landskassanum úr 500 upp í 700 mió. kr. Fíggjarkarmurin fyri 2020 rúmar einum varnum rakstrarvøkstri komandi ár á 3,5%. Sæð í mun til stóra fólkvøksturin, lønar- og prísvøksturin, og broytingarnar í fólkasamansetingini, verður met, at uppskotið hevur tálmandi ávirkan á búskapin, ið búskaparpolitiskt eisini er skynsamt, nú stór framgongd er í búskapinum 7. árið á rað.

Bakstøði

Tá ið samgongan tók við, vóru ongar av stóru nýskipanunum framdar, og ótryggleiki valdaði í fiskivinnuni, tí veiðirættindini, ið vórðu uppsøgd í 2007, vóru við at ganga út. Menningin av heilsuverkinum, almannaøkinum og útbúgvingar- og mentanarøkinum hevði leingi ligið á láni, og landskassin hevði havt hall heili átta ár á rað. Fram til 2015 var eisini ein vaksandi ójavni í samfelagnum, og heldur eingi stig vóru tikin á sjálvbjargnisleið.

Samgongan valdi alt fyri eitt at broyta inntøkugrundarlagið. Heldur enn at hækka lønarskattin hjá hvørjum einstøkum, valdi samgongan at lata alivinnuna og fiskivinnuvinnuna rinda eitt meira rímligt gjald fyri síni framíhjárættindi, samstundis hækkaðu nøkur einstøk avgjöld. Hetta hevur givið samgonguni í alt yvir 300 milliónir krónur eyka at raðfesta fyri.

Vit valdu at raðfesta átøk, sum fyrst og fremst stimbraðu fólkvøkstur, eina økta vælferð, eitt javnari samfelag og størri sjálvbjargni, samstundis sum vit hava lagt pening til síðis til verri tíðir.

Ongantið áður eru so grundleggjandi broytingar gjørdar í góðum tíðum. Við broytingum í fiskivinnuni, í alivinnuni, á pensjónsøkinum og við skattaumleggingini hava vit tryggjað, at tað er tryggari og liviligari í Føroyum. Vit hava sum samfelag sett fleiri met. Pensjónirnar eru hækkaðar meira enn nakrantíð, talið av læknum og lesandi er methøgt, og útbúgvingar- og mentanarøkið er styrkt meira enn nakrantíð.

Raðfestingarnar hjá samgonguni hava verið við til at tryggja eitt metstórt fólkatatal, løntakaratal, metnógvar fyrítøkur og metstór yvirskot hjá vinnuni.

Nú ræður um at halda fast og halda fram, so vit ikki enda aftur í fortíðini og missa tað, ið vunnið er.

Við skynsama fíggjarpolitikkinum ber til at halda fram við at raðfesta útbúgvingarøkið, almannaøkið og ikki minst heilsuøkið, sum fær oman fyri 70 milliónir krónur í meirjáttan í 2020.

Tað ber ikki til at raðfesta uttan at fíggja. Tað ber ikki til, at eingin skal rinda til felagskassan og samstundis skapa fólkvøkstur, økja vælferðina, niðurrinda skuld og at leggja pening til síðis.

Hetta er ikki tíðin til at geva ófíggjað lyfti, ella minka gjøldini hjá fiskivinnuni ella alivinnuni niður í einki, og at hótta við at rulla verandi skipanir aftur. Alt hetta hóttir sterka búskap okkara, vælferðina, samhaldsfestið og framtíð okkara.

Skulu komandi árinum roynast væl, krevst, at tað verður hildið fast um nýskipanirnar, skynsama fíggjarpolitikkinn, har peningurin verður lagdur til síðis til verri tíðir, og at kósir móti einum samhaldsføstum, sjálvbjargnum og tíðarhóskandi samfelag heldur fram.

Búskaparpolitikkur og høvuðsmál – gongdin higartil

14. september 2015 varð samgonguskjal undirskrivað millum Javnaðarflokkinn, Tjóðveldi og Framsókn. Saman hava flokkarnir samtykt fíggjarlógir fyri árinum 2016-2019, og er árið 2020 fimta árið, har samgongan leggur fram uppskot um fíggjar- og búskaparpolitikk landsins.

Samgongan hevur frá byrjan lagt seg eftir at føra ein varnan og langtíðarhaldføran fíggjarpolitikk við atlitum at einum meira jøvnum býti av ríkidøminum, øktari virðisskapan og størri sjálvbjargni.

Hesi mál hevur samgongan áhaldandi hildið seg til, og gongdin talar fyri seg.

Búskapurin sterkari og sjálvbjargnari

Sum heild er føroyski búskapurin sterkari og meira sjálvbjargin nú enn í 2015. Bæði húsarhald, vinnan, kommunur og land, hava bjálvað seg fíggjarliga seinastu árinum.

- BTÚ +21% ella +3,5 mia. kr. Er nú mett til 20,3 mia. kr.
- Fólkatalið +5,6% ella +2.800 fleiri íbúgvar. Eru nú 51.440 fólk.
- Løntakarar +12,5% ella um 3.000 fleiri. Eru nú 27.500 løntakarar.
- Arbeidsloysið minkað úr 3,3% niður í 1,1%, og hetta er tað lægsta, ið nakrantíð er uppgjørt.
- Avlop landskassans +1,4 mia. kr. Í mun til -1,1 mia. kr. undanfarna valskeið.
- Nettoskuld landskassans lækkað úr 2,4 mia. kr. niður í 0,8 mia. kr. (lánsbrævaskuld frádrigið gjaldføri).
- Húsarhald +2,4 mia. kr. innistandandi og +1,3 mia. kr. í útlánum í føroyskum bankum
- Vinnulívið: metstór avlop seinastu árinum. Inntøkurnar frá partafelagsskatti øktar við 120 mió. kr. árliga.
- Talið av nýstovnaðum partafeløgum +800, herav íverksetarafeløg +210.
- Inntøkur landskassans øktar nærum 1,3 mia. kr., sum er tvífalt ríkisstuðulin
- Ríkisstuðulin er nú metlágur partur av samlaðu almennu inntøkunum. 94% av almennu inntøkunum eru skaptar í Føroyum, ríkisstuðulin bert 6%.

Avlop og minkandi skuld

Longu fyrsta árið í samgonguskeiðnum – árið 2016 – eydnaðist at venda 8 ára gongd við halli á fíggjarlógini til yvirskot. Frá 2008-2015 hevði landið um 3 mia. kr. í halli, og skuldin var støðugt vaksandi. Henda gongd er vend til, at avlop landsins væntandi verður um 1,4 mia. kr. samanlagt árinum 2016-2019. Umleið 1/3 av avlopinum verður spardur upp í Búskapargrunni Føroya, meðan umleið 2/3 av avlopinum verða nýttir til at minka skuld landsins. Hetta – saman við fastfrysting av ríkisveitingini – hevur tryggjað vaksandi búskaparligt sjálvbjargni og sjálvræði.

Javnari býti av virðunum

Í 2016 varð skattalætti til lág- og miðallønt settur í verk. Hesin gav upp í 700 kr. meira at liva av hvønn mánað. Í húski við tveimum miðalinntøkum var talan um 1.400 kr. meira at liva av um mánaðin. Samstundis varð tøkugjaldið á alivinnuna hækkað og somuleiðis tilfeingisgjaldið í uppisjóvarvinnuni. Á henda hátt varð skattalættin fult fíggjaður, samstundis sum virðini vórðu javnari býtt. Í 2019 varð flati 40% pensjónsskatturin umlagdur til stigvaksandi pensjónsskatt úr 30% upp í 40%. Hetta er ein munandi skattalækking fyri lág- og miðallønt.

Fólkpensjónistar hava eisini fingið væl meira at liva av. Í fyrsta umfari við átøkum í 2016, og síðan í sambandi við pensjónsnýskipanina. Samanlagt er talan um, at ein stakur pensjónistur uttan aðra inntøku hevur 1.500 kr. meira at liva av um mánaðin eftir skatt í 2019 enn í 2015.

Eisini fyrítíðarpensjónistar hava fingið meira at liva av við átøkum í 2016 og 2017. Ein fyrítíðarpensjónistur á lægstu fyrítíðarpensjón hevur nú umleið 2.200 kr. meira at liva av um mánaðin eftir skatt enn í 2015. Tey við miðal og hægstu fyrítíðarpensjón hava umleið 1.000 kr. meira at liva av um mánaðin eftir skatt í 2019 enn í 2015.

Eisini stakir upphaldarar, smábarnafamiljur og lesandi hava fingið munandi fíggjarligan styrk við familjuískoyti, hægri barnafrádrátt og betringum í lestrarstuðli.

Ein smábarnafamilja við 3 børnum og inntøku undir 320.000 kr. um árið fær nú familjuískoyti á 36.000 kr. skattafrítt um árið.

Allar smábarnafamiljur við børnum undir skúlaaldri hava fingið 42% hægri barnafrádrátt. Hesin hækkaði úr 6.500 kr. í 9.200 kr. pr. barn.

Lestaruðulin bleiv hækkaður við 500 kr. um mánaðin í 2017, umframt at hann varð prístalsjavnaður í 2018. Eisini fáa lesandi á hægri útbúgvungum, og á styttri vinnuførleikagevandi útbúgvungum, nú studning í 12 mánaðir, í mun til 11 mánaðir frammanundan. Harumframt er barnastudningurin hækkaður, og lesandi við børnum hava nú móguleika fyri at fáa familjuískoyti.

Tað eru komin knapt 80 fleiri nýggj bústovnapláss til fólk við serligum avbjóðingum, og umleið 20 umlættingarpláss. Íalt eru knapt 100 fleiri nýggj bústovna- og umlættingarpláss, og fleiri eru ávegis. Talið av fólki í tillagaðum ella vardum starvi er komið uppá 325.

Javnari býti av ríkidøminum styrkir samhaldsfestið, tí fleiri fáa lut í framgongdini, og hetta hevur eisini tryggjað, at virðini í størri mun eru komin í umfar og harvið hava skapt enn størri vøkstur og trivnað.

Styrkt fíggjarligt stöðufesti - Búskapargrunnur, Landsbanki og Váðaráð

Frá 2017 fór Búskapargrunnurin at virka, og partur av avlopinum verður nú sett til síðis til verri tíðir. Ítøkiliga er talan um 20% av avlopinum upp til 200 mió. kr., og 50% av avlopinum oman fyri 200 mió. kr. Í ár væntast innistandandi í Búskapargrunni Føroya at fara upp um 500 mió. kr. Henda upphædd telur eisini við í minstagjaldføri landskassans.

Eisini er Landsbanki Føroya endurstovnaður, og eitt føroyskt váðaráð er farið til verka. Endamálið er at skapa størri fíggjarligt stöðufesti og soleiðis styrkja samfelagið til at taka ímóti framtíðar niðurgangstíðum, ið av og á fara at koma – ikki minst í einum so lítlum búskapi sum tí føroyska. Til tess at javna inntøkurnar frá tilfeingisvinnunum, fara allar tilfeingisinntøkur frá ali- og fiskivinnuni nú í Búskapargrunn Føroya. Ein partur fer inn á fíggjarlógina, meðan ein partur verður stöðlaður í grunninum og latin inn á fíggjarlógina yvir 7 ár. Hetta er konjunkturjavnandi og skapar stöðufesti.

Einar grønnari Føroyar

Føroyar skulu taka ábyrgd og ganga undan, tá umræður grønan umhvørvis- og orkupolitikk. Ferð er sett á at røkka málinum um 100% varandi orku á landi í 2030. Hetta eitt nú við at seta í verk stuðulsskipan, so allir borgarar lættari kunnu luttaka í orkuskiptinum. Øll avgjöld og allir skattir á el- og vetnisakførum eru tikin av, bæði skrásetingargjald, MVG og vegskattur. Tá umræður hitaskipanir til hús, ber til at fáa MVG afturborið. Tað almenna velur varandi orkukeldur til allar nýggjar almennar bygningar, og útboðið av oyggjaleiðum verður soleiðis, at tryggjað verður, at lagt verður um til grønnari loysnir. Náttúrumargfeldnislógin er lögð fyri Løgtingið, og hevur henda til endamáls at verja og menna okkara ríku náttúru. Fyri framman liggja átøk at basa plastdálking, og at økja framleiðsluna av varandi orku.

Fiskivinnunýskipan

Samgongan arvaði gomlu og ótíðarhóskandi lógina um vinnuligan fiskiskap við ásetingini um, at loyvini vórðu uppsøgd 1. januar 2018, og við øllum tí ótryggleika hetta í mong ár hevði havt við sær fyri høvuðsvinnuna. Hóast stutt skotbrá hevur eydnast at fáa nýggju lógina um sjófeingi samtykta, og nýggja fiskivinnuskipan setta í verk frá 1. januar í 2018.

Eisini er nýggj lóg um veiðigjöld lögð fram á Løgtingi. Lógin skal koma í staðin fyri verandi skipan, har kilogjöld verða ásett politiskt á ein meira ella minni tilvildarligan hátt. Í nýggju lógini verða gjöldini ásett í mun til yvirnormala vinningin í einstaka fiskiskapinum. Hetta fer at tryggja eina meira rættvísa og vinnuvinaliga gjaldskipan. Partur av tilfeingisinntøkum landsins verður eisini settur av til stovnsetan av nýggjum fiskivinnugranskingarstovni, ið hevur til endamáls at virðisøkja ríkidømið meira.

Pensjónsnýskipan

Pensjónsnýskipanin varð eisini samtykt í 2018. Nýskipanin tryggjar, at allir verandi pensjónistar fáa minst 1.000 kr. um mánaðin meira at liva av eftir skatt, og at eisini teir framtíðar pensjónistar, ið ikki hava eina munandi inntøku umframt pensjónina, fáa minst 1.000 kr. meira um mánaðin. Pensjónsnýskipanin gerst nú meira smidlig og einföld, eitt nú við móguleikanum at velja at útseta tína pensjón og harvið fáa hægri pensjón, tá tú fert á pensjón, ella framskundaða pensjón, um tú ert slitin av arbeiðsávum. Somuleiðis er flati pensjónsskatturin nú umlagdur til stigvaksandi pensjónsskatt.

Pensjónsnýskipanin fer sum frálíður at betra munandi um haldførið í almenna búskapinum.

Heilsunýskipan

Menningarætlan er gjørd og sett í verk fyri heilsuverkið. Hetta merkir, at fleiri serlæknar eru settir, endurmenningin styrkt, og betri samskipan av heilsuverkinum. Endamálið er at veita eina enn betri heilsutænastu til føroyingar. Partar av menningarætlanini eru settir í verk, meðan aðrir verða settir í verk yvir eitt áramál. Fyri at betra tænastráðini innan heilsuverkið er játtanin økt munandi til sjúkrahúsini. Samanlagt verður játtanin til rakstur av heilsumálum økt 25% frá 2015 til 2020.

Tíðarhóskandi vinnukarmar

Alivinnan hevur fingið meira varandi og tíðarhóskandi karmar við nýggjari lóggávu, ið varð samtykt í 2018. Málið er at tryggja, at vit framhaldandi hava eina lívfrøðiliga burðardyggja og kappingarføra alivinnu.

Tørvur er á enn størri menning av innlendis ferðavinnuni, og er fíggarorka og samskipandi eind sett av at skunda undir hetta. Filmshús er sett í verk, eins og afturberingarskipan til filmsframleiðslur í Føroyum, hetta fyri at stuðla undir menning av filmsvinnu í Føroyum.

Talgildu Føroyar fara hartil at skapa eitt framkomið talgilt undirstøðukervi í Føroyum, og fer hetta at leggja lunnar undir at kunna veita fleiri og betri tænastráðini, styrkja kappingarføri Føroya og stimbra KT-vinnuna.

Barsilsskipan longd úr 38 upp í 48 vikur

Tíðarskeiðið við útgjaldi úr Barsilsskipanini er langt munandi. Í 2017 við 6 vikum, í 2018 við 2 vikum, og í 2019 við 2 vikum afturat soleiðis, at komið nú er upp í 48 vikur. Harvið er tíðin við barsilsløn longd úr 38 í 48 vikur í samgonguskeiðnum. Málið er at røkka 52 vikur, og tað er nú nær.

Fleiri útbúgvingar og fleiri lesandi

Stórir dentur er lagdur á, at geva lesandi betri umstøður, hetta m.a. sum liður í at skapa ein varandi fólkavøkstur og størri sjálvbjargni. Talið av lesandi er tí økt. Á Fróðskaparsetrinum ganga nú umleið 1.250 næmingar í mun til 850 í 2015.

Hetta er m.a. orsakað av, at:

- Fleiri útbúgvingar eru settar á stovn á Fróðskaparsetrinum, og í ár verður nýggj bachelor útbúgving í lögfrøði sett á stovn, eins og hægri útbúgving innan list verður stovnst.
- Fleiri eftirútbúgvingar á skúlaøkinum eru bodnar út.
- Ferðavinnuútbúgving er sett á stovn í Vestmanna og listaútbúgving eins og háskúlatilboð innan vistgrøði á Sandi.
- Í Suðuroy er búskaparbreyt, og FHS er sett á stovn, nýgg hjálparfólkaútbúgving ávegis, umframt at Ítróttaháskúli og eftirskúli í Suðuroy eisini eru millum raðfestingar samgongunnar.

Styrkt mentan

Eitt ríkt mentanarlív er fyrirtreyt fyri, at vit í Føroyum skulu trívast og mennast sum land og fólk. Tí eru fleiri átøk framd, ið skulu betra umstøðurnar hjá mentanarlívinum í Føroyum:

- Nýtt Tjóðleikhús verður bygt í næstum. Lógaruppskot er lagt fyri Løgtingið.
- Mentanargrunnurin er øktur úr 6,2 mió. kr. upp í 10 mió. kr.
- Filmshús er latið upp eins og filmsgrunnurin hevur fingið økta játtan.
- Rocksavn í Klaksvík og skjalasavn á Tvøroyri eru raðfest.

- Føroyska málið, sum er ein av mentanar- og samleikaberum okkara, er raðfest eitt nú við meira undirvísingartilfari, barnasangbók til øll børn, og verður nú farið undir at fáa føroyska málið inn í farteleson- og telduforrit.

Betri bústaðamøguleikar

Stóri fólkavøksturin hevur lagt trýst á bústaðamarknaðin. Stórur dentur er lagdur á at fáa fjøltáttað bústaðamarknaðin. Landsstýrið hevur tí gjørt ein bústaðapakka, sum fremur fleiri átøk fyri at økja um útboðið – bæði av privatum og almennum bústøðum – og fjøltátta bústaðamarknaðin. Mett er at tørvur er á minst 600 bústøðum afturat, umframt allar ætlanir, ið eru í gongd, bæði privat og alment. Bústaðapakkin hevði til endamáls at gera tað meira áhugavert hjá privatum at byggja í minsta lagi 2/3 av metta tørvinum, meðan tað almenna Bústaðir fær heimild at byggja 200 framskundaðar íbúðir afturat, samsvarandi við 1/3 av metta tørvinum.

Bústaðir hevur uml. 250 leigubústaðir í dag. Um 200 leigubústaðir afturat verða í lötuni bygdur, eins og um 200 eru ávegis at fara í gongd. Bústaðapakkin gevur hartil Bústaðir móguleikan at útskriva lánsbrøv við trygd í føstu ognunum hjá Bústøðum soleiðis, at byggjast kunnu um 200 bústaðir afturat omanfyre vdu. Hetta fer samstundis at geva pensjónspengum móguleika at verða settir í føroysk – heldur enn útlenskt – realkredittlánsbrøv. 200 mió. kr. eru hartil settar av til at byggja nýggjar vardar bústaðir og bústovnar til fólk við serligum avbjóðingum.

Økt sjálvræði og fleiri heimtøkur

Ein av grundslunum í samgonguskjalinum er størri sjálvbjargni. Umframt at skapa størri búskaparligt sjálvræði, so er týðandi partur av hesum at fremja fleiri heimtøkur av málsøkjum, sum í dag eru undir útlenskum ræði.

Familjurættarlaga økið er heimtikið í 2018, og hildið verður áfram í ár, har stig verða tikin til, at umsitingin av útlendingamálum og loftferðslu verða umsitin í Føroyum frameftir. Eisini hava landsstýrið og samgongan sett sær fyri at heimtaka vitaverk, sjórættin, kortøkið (land- og sjókort), eins og ætlanin er at yvirtaka landslæknaembætið.

Uttanríkispolitiskt verður arbeitt miðvíst fyri at fáa betri handilsavtalur, vit hava fingið avtalur við Turkaland og Bretland, og áhaldandi verður arbeitt við at gagnnýta fleiri móguleikar hjá Føroyum í altjóða høpi.

HØVUÐSMÁLINI FRAMEFTIR

Málið hjá samgonguni er at røkka einum meira samhaldsføstum, sjálvbjargnum og tíðarhóskandi Føroyum. Sum víst omanfyri, eru flestu høvuðsmálini, ið vórðu staðfest í samgonguskjalinum 14. september 2015, annaðhvørt rokkin, ella eru komin so væl ávegis, at tey eru komin í Løgtingið til stóðutakan. Men arbeitt verður framhaldandi við at menna og tryggja samfelagið frameftir.

Niðanfyrir verður greitt frá teimum høvuðsmálum, ið landsstýrisfólkini hava sett sær fyri at røkka restina av árinum og í 2020 og frameftir. Felags fyri hesi er, at tey skulu røkkast innan fyri ásetta játtanarkarmin. Til tess at at fremja ein varnan fíggarpolitikk verður enn sum áður neyðugt við átøkum, ið tryggja, at hvør króna verður nýtt so skynsamt sum móguligt, og við átøkum, ið leypanði frígeva fíggarliga orku til enn fleiri raðfestingar fyri framman.

Løgmansfyrisingin

Dátueftirlitið verður uppraðfest í sambandi við nýggja ES-fyriskipan um persónsupplýsingar.

Fiskimálaráðið

Nýggj fiskivinnufyrising skal mennast, og Fiskiveiðieftirlitið skal framhaldandi styrkjast. Hetta verður raðfest í í kørmunum. Arbeiði innan stovnsmetingar og umsitingarætlanir skulu mennast, og tí verður eisini arbeiðið á Havstovuni raðfest. Við nýggja havranssóknarskipinum verður arbeiðið við gransking, vitan og royndum um alt lív havsins eisini munandi styrkt.

KT-skipanir og regluverk verður ment av nýggjum í sambandi við fiskivinnunýskipanina innan økini umsiting av rættindum, loyvum og tilfeingisgjøldum.

Landsstýrið hevur stígvís ment eina skipan, eina “Mátis-líknandi” skipan fyri nýskapan, menning og gransking innan fiskivinnuna, har endamálið er at virðisøkja fiskatilfeingi okkara í øllum liðum – “av grunni at munn”. Skipanin byggir á menning av “deplum” kring landið, ið liggja so nær økjum, har vinnulig menning fer fram, sum til ber. Gjaldið er beinleiðis tengt at inntøkum frá uppboðssøluni av veiðirættindum. Higartil eru 13 mió. kr. settar í Fiskivinnugrunn, sum saman við hækkaðari játtan til Fiskivinnuroyndir skal bera hetta týðningarmikla átak. Í 2020 verða 10 mió. kr. settar afturat í Fiskivinnugrunnin.

Ein føroysk veðurtænasta verður nú skipað. Ein arbeiðsbólkur, mannaður við veðurfrøðingum og øðrum, hevur skrivað ávegis frágreiðing í oktober 2018. Endalig frágreiðing verður latin landsstýrinum á vári í 2019. Í ávegis frágreiðingini skrivar arbeiðsbólkurin, at við eini meirupphædd upp á góðar 3 mió. kr. árliga er móguleiki at fáa eina dagfórda, útbygda og nøktandi føroyska veðurtænastu við betri og meira álítandi veðurforsagnum fyri allar Føroyar og føroysk áhugaøki, betri miðling og luttøku í kanningum og granskingum av veðri, verðurlagi og verðurlagsbroytingum til gagns fyri tað føroyska samfelagið.

Ein nýggjur føroyskur landbúnaðarpolitikkur er stígvíst mentur. Endamálið er, at vit á burðardyggum og vistfrøðiligum grundarlagi verða munandi meira sjálvveitandi og sjálvbjargin við dygdar landbúnaðarvørum – og eisini egnum fódri til staðbundnar framleiðslur. 12 greið mál eru sett fyri, hvussu hetta verður rokkið í einum 10 ára skeiði. Útbúgving, royndir, gransking og menning innan økið er avgerandi fyrirtreyt, og tí verður játtanin til landbúnaðarøkið styrkt.

Landið hevur ábyrgdina av at standa fyri átøkum í samband við oljudálking á sjónum uttan fyri kommunumark. Landið hevur ikki útgerð til endamálið, og skipanir innan økið mega eisini styrkjast. Tí verður málið raðfest.

Fíggjarmálaráðið

Fíggjarmálaráðið arbeiðir støðugt við at fremja ein skynsaman fíggjar- og búskaparpolitikk. Umframt arbeiðið við játtanarkørmum fyri komandi 5 árin, og við fíggjarlóg fyri komandi árið, so eru og verða m.a. hesi mál framd í 2019:

- Talgildu Føroyar - herundir talgildan samleika og borgaraportal til allar føroyingar
- Pensjónsnýskipan við pensjónsskattalætta til lág- og miðallønt og broyting av fløtum pensjónsskatti til stigvaksandi pensjónsskatt.
- Bústaðir heimild til at útskriva realkredittlánsbrøv við trygd í bústøðum. Heimild til at byggja um 200 nýggjar bústaðir.
- Varskógvaraskipan fyri starvsfólk í almennum starvi setast í verk
- Tjóðarroknaskapur til og við 2017.
- El- og vetnisakfør avgjaldsfrítøku í 2 ár afturat, og Gatt-tollurin avtakast.
- Ljóðbøkur javnsettar við vanligar bøkur, tá umræður avgjöld.
- Nýggj arbeiðsmarknaðarhagtøl

Harumframt eru eitt nú hesi mál at fremja fyri framman í 2019 og 2020:

- Stovnseta Búskaparliga Forum Føroya
- Styrkja og skipa nettrygd (Cybersecurity)
- Lønardeildin mennast til starvsfólka- og lønardeild
- Betri og langtíðartryggjað tolleftirlit hjá TAKS
- Tjóðarroknaskapur í føstum prísnum
- Hagtøl fyri heimsmáluni í Føroyum
- Sáttmálasamráðingar
- Fleiri dupltskattaavtalur við lond, ið vit hava samhandil við
- Gera fyrireikingar lidnar til heimtøku av fíggjarøkinum, so klárt er at taka støðu til málið. Hava heimtikið pensjón-, tryggingar- og realkredittpartin. Eftir er bankaparturin.
- Støðugt arbeiða við at gera føroyska búskapin fult sjálvbjargnan

Uttanríkis- og vinnumálaráðið

Vinnupolitiskt verða serliga útlendingaøkið og integrasjón umframt yvirtøkurnar av sjóuppmerking, vitaverki og sjórættinum raðfest komandi árið, men eisini verður hildið fram við at menna skapandi vinnugreinarnar.

Uttanríkispolitiskt verður sendistovan í fjareystri, sum væntandi letur upp í Beijing í summar, raðfest.

Útlendingamál og integrasjón

Umsitingin av útlendingamálum verður yvirtikin seinni í ár.

Føroyskir myndugleikar koma tá at taka avgerðir í

- málum, har útlendingur søkir um uppihaldsloyvi, grundað á tilknýti til familju (familjusamanføring),
- málum um arbeiðsloyvi, og
- málum um uppihaldsloyvi til lesandi, ítróttafólk o.a.

Við hesi yvirkøkuni verður bróðurparturin av teimum útlendingamálum, sum hava týðning fyri borgarar og vinnu í Føroyum, málsviðgjörð og avgjörð av føroyskum myndugleika.

Útlendingar, sum búleikast fast í Føroyum, eru eitt tilfeingi hjá føroysku tjóðini, og teir koma at dugna undir føroyska samfelagið, um rætt verður borið at. Tí er avgerandi, at nakað munagott verður gjørt á integrasjónsøkinum frameftir. Her verður serliga hugsað um at menna málsligu tilboðini til útlendingar. Uttan tilboð, ið kunnu menna málførleikar eins og mentanar- og samfelagsfatan, gera vit lættliga somu mistøkini, sum londini uttan um okkum, sum hava fingið týðandi samfelagsbólkar, sum ikki eru samskipaðir partar av vanliga sivila samfelagnum, felagslívi o.l.

Tí hevur landsstýrið eisini í sambandi við yvirkøkuna av útlendingaøkinum lagt stóran dent á, at útlendingalógin fær eitt ískoyti, soleiðis at varandi upphaldsloyvi í Føroyum kann verða treytað av málførleikum og samfelagsinnliti.

Yvirkøka av vitaverkinum og sjóuppperking

Lógaruppskot um at taka yvir sjóuppperking og vitaverk frá 1. januar 2020 liggur í lógttinginum. Ein lítil deild undir danska Sjøfartsstyrelsen stendur fyri rakstrinum av stórru vitunum í Føroyum, m.a. í Mykinesi, á Borðuni og í Akrabergi. Á deildini starvast 3 starvsfólk, og fáa hesi tilboð um at halda fram í starvi hjá tí stovni, sum eftir yvirkøkuna fer at umsita vitarnar.

Yvirkøka av sjórættinum

Í sambandi við yvirkøkuna av vitaverkinum varð komið eftir, at nú restaði bara sjórætturin, fyri at alt málsøkið trygd á sjónum er komið á føroyskar hendur. Tí setti landsstýrið sær fyri í vár, at sjórætturin skal takast yvir við virknaði frá ólavsoyku 2020. Lógaruppskot um yvirkøku er í lógtuni til viðgerðar í Lógttinginum.

Fyrirreikingarnar til praktisku yvirkøkuna byrja longu í vár, tá ið landsstýrið í eykajáttan fer at seta pening av, soleiðis at dagförd sjólóggáva, umframt førleiki og arbeiðsorka at útskriva neyðug skjøl verður tøk frá fyrsta yvirkøkudegi.

Álitið um skapandi vinnur sett í verk

Við uppskotinum um Tónleikaútlutningsstovu, sum varð samtykt í Lógttinginum beint fyri jóll, eru flestu tilmælini í álitinum um skapandi vinnur frá 2015 sett í verk. Hóast talan er um smáar upphæddir, so er ætlanin stigvíst at økja játtanirnar komandi árin.

Í 2020 verða játtanirnar til filmshúsið og tónleikaútlutningsstovuna nakað øktar. Tað sama verður gjørt við stuðulin til filmsvinnu.

Sendistova í Beijing

Í eina tíð hevur ætlanini verið at fara undir sendistovuvirksemi í fjareystri. Landsstýrismaðurin í uttanríkismálum hevur tikið avgerð um, at føroyska sendistovan í fjareystri verður staðsett í Beijing. Sendistovan byrjar væntandi sítt virksemi í summar.

Almannamálaráðið

Við velferðarpakkanum, ið varð lagdur fyri tingið fyrr í vár, er sjøtul settur á eitt nýtt kapittul í føroyskari sosiallóggevni, har allar tænarar í størri mun skulu skipast við tí endamáli at fáa fólk at fóta sær skjótari. Hetta verður gjørt eitt nú við at heimila Almannaverkinum at veita viðlíkahaldsvenjing umframt ta endurvenjing, sum stovnurin hevur ment seinastu árin. Fyri at styrkja verandi endurvenjingartæna, fáa hana fult útbygda og fyri at tryggja, at teir borgarar, ið hava fingið umfatandi endurvenjing uttanlands og frá heilsuverkinum, verða loftaðir, er neyðugt at raðfesta hesar tænarar komandi árin.

Í einum nýmótans velferðarsamfelagi við nógvum sergreinaðum tæna er neyðugt at samskipa tæna til borgarar við serligum tørvi. Við velferðarlógini fær Almannaverkið eitt nú ábyrgd av at samskipa tvørgeirialig átøk til børn og ung við ymiskum avbjóðingum. Ætlanin er eisini miðvíst at víðka “góðu tilgongdina” til at fata um allar familjur, sum hava barn, ið ber brek, í árunum 2020-2023.

Tæna verða frameftir í størri mun veittar við støði í tørvinum hjá tí einstaka og ikki út frá, hvørjar tæna eru til taks. Tæna á fyrbils- og vardum bústøðum verður skipað sum grundtæna, sum verður veitt øllum, og einstaklingarættað tæna, sum verður veitt tí einstaka.

Ráðgevingarskyldan verður herd, og tí er eitt nú neyðugt at betra um heimasíðuna, so hon kann virka interaktivt sum brúkaraportalur. Neyðugt verður tí eisini við tillagingum av kt-skipanum í tæna, so betri hagtøl kunnu fáast til vega. Pensjónsnýskipanin fer eisini at virka frá 2020, og fer hetta at seta nýggj krøv til, hvussu Almannaverkið veitir sína tæna til pensjónistarnar, eitt nú verður neyðugt at seta meira orku av til ráðgeving og útrokningarhættir. Eitt nú verður møguligt hjá verandi pensjónistum at velja, um inntøka hjá hjúnafelaga framhaldandi skal takast við í inntøkumetingina, tá pensjónin skal útroknast, ella øvugt, um tað bert er egininntøka, ið skal roknast við.

Fíggjarliga endurbótin verður við velferðarlógini víðkað til eisini at fevna um avvarðandi av doyggjandi og fólk við seinheilaskaða, sum ikki fáa stovnsupphald. Skipanin við hjálpartólum verður meira smidlig, og persónur, sum er í búfyriskipan sambært velferðarlógini fara at hava sama rætt til hjálpartól sum persónur, ið býr í egnum bústaði. Eisini verður farið undir at fyrireika borgarastýrda stuðulstæna (BPA).

Heilsu- og innlendismálaráðið

Heilsunýskipan

Menningarætlan er gjørd og sett í verk fyri sjúkrahúsverkið. Hetta merkir fleiri serlæknar, styrkt endurmenning og eisini betri samskipan av sjúkrahúsverkinum. Endamálið er at veita eina enn betri tæna til føroyingar. Partar av menningarætlanini eru settir í verk, meðan aðrir verða settir í verk yvir eitt áramál.

Fyri at styrkja verandi endurvenjingartæna, fáa hana fult útbygda og fyri at tryggja, at teir borgarar, ið hava fingið umfatandi endurvenjing uttanlands og frá heilsuverkinum, verða loftaðir, er neyðugt at raðfesta endurvenjingina fíggjarliga.

Eisini hava landsstýrið og samgongan avgjørt at yvirtaka kortøkið (land- og sjókort), eins og ætlanin er at yvirtaka landslæknaembætið.

Fólkatalið økist, samstundis sum vit liva longur og útboðið av viðgerðum økist í hvørjum. Hetta leggur trýst á tænararnar, og er tí áhaldandi neyðugt at gagnnýta samlaða tilfeingið so væl, sum til ber, og fremja tillagingar á heilsuøkinum fyri at røkka virkseisvøkstrinum.

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøksturin, og lagt verður upp fyri, at stovnar og stjórnarráð bera sín part av hesum.

Menningarætlanin fyri sjúkrahúsværkið

Arbeitt hevur verið áhaldandi við at fáa fleiri serlæknar og onnur heilsustarvsfólk og at menna sjúkrahúsini. Hetta hevur eydnast í ein stóran mun, tí fleiri serlæknar eru settir í starv seinastu árin. Ein heildarætlan fyri sálarheilsu í Føroyum er gjørd. Aðalendamálið er at tryggja, at øll við sálarjúku fáa eina javnbjóðis, dygdargóða og tryggja tænastru so tætt at gerandislívinum, sum til ber. Herundir verður arbeitt við at menna eina sálarfrøðiliga eind og onnur átøk í menningarætlanini.

Farið er undir at menna heilsuærkið. Orsakað av, at arbeiddið er sera víðfevnt og fjøltáttað, er tað skipað í pørtum. Fyrsti partur snýr seg um at fáa sett í verk Menningarætlanina fyri sjúkrahúsværkið. Í hesum sambandi verður dentur serliga lagdur á trý høvuðsøk. Tey eru:

- Sjúkrahúsværkið, sum ein organisatión
- Uppgávubýtið, viðgerðir og raðfesting og
- Útvega, varðveita og menna heilsustarvsfólk

Úrslitini av at samansjóða sjúkrahúsini síggjast aftur í, at tað nú eru fleiri ágóðar, sum vísa seg vegna samstarv. Hetta er t.d. innan ortopædiøkið, herundir skurðviðgerðir og innan røntgenøkið. Endurmenning er á øllum sjúkrahúsunum, býtt á serøki. Eisini er telemedisinska samstarvið ment.

Menningarætlan fyri heilsutænastru í nærumhvørvinum

Hildið verður fram við at menna heilsutænastru í nærumhvørvinum, herundir kommunulæknaskipanina. Ætlanin er, at størri partur av heilsuveitingunum til borgarar skal fara fram á heilsudeplunum í heilsuøkjum kring landið. Á heilsudeplunum fara at starvast viðkomandi heilsustarvsfólk.

Fólkaheilsa, gransking og menning - Fólkaheilsumyndugleiki

Arbeiddið við fólkaheilsu og fyrirbygging av lívsstílsjúkum heldur áfram og eigur at fáa hægri raðfesting. Tað fyrirbyggjandi arbeiddið verður framhaldandi styrkt millum annað við framhaldandi at styrkja tilboðini innan barna- & ungdómspsykiatri. Harumframt verður arbeitt víðari við at styrkja tilboðið til barnaheilsuna við at víðka um tænastru frá heilsufrøðingum til børn og ung eitt nú at fáa fleiri vitjanir til 2-5 ára gomul børn. Eisini verður hildið áfram at taka læknar í útbúgvingarskipanina. Etiska ráðið er sett og er farið til verka. Harumframt verður arbeitt framhaldandi við at menna KT-skipanirnar innan økið.

Ætlanin er at fáa skipað ein part av virkseminum innan heilsuøkið í ein Fólkaheilsumyndugleika. Orsøkin er, at tað verður mettt, at tørvur er á at fáa ein sterkan fakmyndugleika innan heilsuøkið í Føroyum, ið kann ráðgeva landsstýrinum, kommununum og almennum myndugleikum í heilsuspurningum. Ætlanin hevur verið at skipa ein Fólkaheilsumyndugleika, sum skal vera føroyski fakmyndugleikin á heilsuøkinum. Eftir ætlan skulu m.a. Fólkaheilsuráðið og Deildin fyri arbeids- og almannaheilsu húsast hjá Fólkaheilsumynduleikanum. Harumframt er ætlanin at fáa Landslæknan undir føroyskt málsræði. Stovnurin kann tá, hava til uppgávu at veita holla

ráðgeving til landsstýrið, kommunur og almennar myndugleikar í heilsufakligum spurningum. Umframt hetta skal Landslæknin fremja eftirlit við heilsustarvsfólki og stovnum á heilsuøkinum.

Náttúru-, umhvørvis- og orkuøkið

Arbeiðið við grønnari orku heldur áfram. Ætlanir eru gjørdar bæði viðvíkjandi framleiðsluni og á brúkarasíðuni, sum skulu tryggja okkum, at vit røkka málinum um at veita 100 % grøna orku á landi í 2030. Harumframt eru ítøkiligar ætlanir um at seta nýggja vindorku upp tey næstu tvey árin. Uppskot til nýggja náttúruverndarlóg er lagt fyri Løgtingið. Nýggja lógin er betur eignað til at verja náttúruáhugamálini í mun til ta menning og útbygging, sum alsamt fer fram á landi, sjógv og framvið sjóvarmálanum. Samtíðis verður arbeitt við at seta náttúruvísing í verk. Farast skal eisini undir at dagføra umhvørvisverndarlógina, eitt nú í mun til árinmetingar av firðunum. Harumframt verða útoyggjar og náttúru- og umhvørvisvernd raðfest, herundir eisini RAMSAR-økini.

Kort- og landmátarmyndugleiki, herundir kort- og landmátningar og sjókort

Avgjørt er at flyta myndugleikan undir føroyskt málsræði. Fyrsti partur verður yvirtikin 1. apríl í 2019, og seinni parturin, sum er sjókort, verður fluttur undir føroyskt málsræði 1. januar 2020. Frágreiðingar eru gjørdar, ið lýsa, hvussu økini verða fyrisitin í dag, altjóða samstarv, hvussu yvirtøkan ítøkiliga verður framd og framtíðar samstarv millum føroyskar og danskar myndugleikar.

Landkort

Ein føroyskur landkortsmyndugleiki skal grundleggjandi røkja hesar uppgávur:

- Geodesi og referansunet
- Landkort og topografi
- Altjóða samstarv og samskipan við aðrar myndugleikar
- Ráðgeving
- Staðarnøvn

Sjókort

Ein føroyskur sjókortsmyndugleiki skal grundleggjandi røkja hesar uppgávur:

- Sjóuppmátning og sjókortagerð
- Nautiskar fráboðanir og útgávur

Samferðslumálaráðið

Samferðsluætlan

Eitt væl útygt og vælverkandi samferðslukervi er ein fyrirtreyt fyri menning og trivnaði. Samferðsluætlanin er dagförd, sum skal galda fyri tíðarskeiðið 2018-2030. Hon fevnir um vegakervið og um ferjurnar hjá Strandferðsluni. Føroyar skulu verða ein eind, har tað er skjótt, lætt og trygt at ferðast alla staðni.

Samferðsluætlanin er eitt haldgott grundarlag fyri at gera semjur um at reka, viðlíkahalda, og at gera skilagóðar íløgur í infrakervið, herímillum vegir, tunlar og brýr. Atlit verða eisini tikin til náttúru og ferðavinnu.

Undirsjóvartunlar

Arbeiðið við Eysturoyartunlinum gongur eftir ætlan, og verður borðað ígjøgnum í mai 2019. Tunnilin verður eftir ætlan tikin í nýtslu í 2020. Farið er undir Sandoyartunilin og verður hann eftir ætlan liðugur í 2024.

Við Vágatunlinum og Norðoyatunlinum og nú Eysturoyar- og Sandoyartunlunum verða 90 prosent av føroyingum knýttir saman í eitt veganet. Tað er eitt stórt framstig fyri føroyska samfelagið sum heild, vinnuliga, mentanarliga og fólksliga.

Arbeitt verður við málinum um ein Suðuroyartunil.

Vegir

Verklagslóg um Innkomuveg til Tórshavn, og verklagslóg um innkomuvegin (Fjøruvegin) í Runavík eru lagdar fyri Løgtingið.

Landsvegakervið veksur alsamt í vavi, fleiri krøv verða sett til trygd og dygd til vegagerð, tunnilsgerð, brýr, viðlíkahald og rakstur. Ásannast má, at viðlíkahaldstørvurin er stórur og eigur tí at verða raðfestur.

Tunlar

Tunnislið verður skipað á Landsverki, sum skal bora tunlar til smærru bygdinar, so langt játtanin røkkur á hvørjum ári. Fyrsti tunnil, sum verður gjørdur, er Dalstunilin, síðan Fámjinstunilin.

Sáttmáli um Hvalbiarfarleiðini er gjørdur við byggifelag, og verður nú farið undir vegagerð og tunnilsgerð. So skjótt Hvalbiartunnilin er boraður ígjøgnum, er ætlanin at fara undir tunlarnar Norður um Fjall.

Strandferðslan

Strandfaraskip Landsins skulu lúka landsins tørv á fólka- og farmaflutningi. Arbeitt verður støðugt vit at gera tænaustøði og umstøður stovnsins enn betri. Til dømis er ein bátur júst keyptur til at sigla á Hestleiðini.

Eitt eykaskip til Strandfaraskip landsins verður bygt nú, sum kann røkja allar farleiðir í Føroyum uttan Suðuroyarfarleiðina. Skipið verður liðugt um eitt ár.

Við eykaskipinum fer stovnurin at vera førur fyri at veita eina enn betri tænaustu, hvat túratali, trygd, komfort og grønnari rakstri viðvíkur. Báturin fer at ganga 20 míl við ferðafólki og kann bæði sigla upp á ravmagn og gassolju. 96 ferðafólk og trýggir persónbilar ella ein stórur bilur fara at rúmast umborð.

Føroysku ferjurnar lúka ikki dagsins krøv til ferðamannaskip. Eftir samferðsluætlanini er neyðugt at fara undir eina tilgongd at endurnýggja verandi ferjuflota. Nakrar fyrireikingar eiga at verða gjørdar.

Arbeitt verður við at javnseta ferða- og flutningskostnaðin.

Arbeidsmarknaðarmál

Samferðslumálaráðið arbeiðir fyri at skapa ein rúmligan, mennandi, virknan og tryggan arbeidsmarknað. Miðað verður eftir at styrkja Arbeidseftirlitið næstu árin, fyri støðugt at betra

arbeiðsumhvørvið og brunatrygdina á øllum føroyskum arbeiðsplássum. Barsilsskipanin skal betrast soleiðis, at barsilstíðin stígvíst verður longd úr verandi 48 vikum upp í eitt ár.

Mentamálaráðið

Mentan, útbúgving og gransking

Nýggj skipan fyri pedagogikumútbúgvingina fyri miðnámskúlalærarar skal fáast at virka. Pedagogikumútbúgvingin skal fremjast í samstarvi við Fróðskaparsetur Føroya, og ein skipan er ment, sum bæði skal tryggja, at miðnámskúlalærarar fáa hesa lógarkravdu útbúgving, og sum er í samsvari við galdandi rammuvavtalu við Danmark um góðkenning av miðnámsútbúgvingum.

Harafturat skulu tillagingar gerast í verandi breytaskipan m.a. sambært eftirmetingini, sum er gjørd.

Í samstarvi við vinnuna skal áherðsla leggjast á yrkisútbúgvingar og vinnurættaðar útbúgvingar í mun til tillagingar og samskipan, so tær áhaldandi samsvara við tørvin hjá vinnuni og samfelagnum annars. Lestrar- og yrkisvegleiðing fyri vaksin eins og førleikameting verða raðfest sum grundarsteinar í eini komandi vaksnamannaútbúgvingarskipan.

Gongd verður sett á arbeiðið at fáa enn meiri sjálvstøðuga útbúgvingarskipan og at fáa skipanir fyri viðurkenning og góðkenning av teimum føroysku útbúgvingunum. Talan er um føroyskan førleikakarm (NQF), um BOLOGNA, ERASMUS v.m., umframt at dentur áhaldandi skal leggjast á útbúgvingarlig og granskingarlig samstørv millum lond.

Samstarvið við Fróðskaparsetur Føroya um m.a. fleiri hægri útbúgvingar eins og gransking í Føroyum heldur fram, og saman við Granskingarráðnum verða ætlanir og raðfestingar fyri gransking viðgjørðar.

Nám og Próvstovan verða raðfest, so ferð kann koma á at geva út føroyskt tilfar til miðnám og at styrkja námsráðgevingina, eins og at gera próvtøkuuppgávur í Føroyum og á føroyskum. Stórir tørvur er eisini á at menna kt-umsitingarskipan fyri alt tað føroyska skúlaverkið, og størri dentur skal leggjast á fólkaskúlan í mun til at gagnnýta serútbúna lærararnar betur og framhaldandi raðfesta neyðugar eftirútbúgvingar.

Í samstarvi við kommunurnar verður hugt nærri at, hvussu musikkskúlaskipanin kann raðfestast við atliti at betri atgongd fyri børn og ung, at samstarvi, førleikamenning, átøkum v.m. Í hesum sambandi verður eisini ein møgulig listaskúlaskipan viðgjørd.

Harafturat verður samstarvað meira við kommunurnar og Fróðskaparsetur Føroya um pædagogiska økið, um yvirskipaðu endamálini, um útbúgving og eftirútbúgving og onnur átøk at menna serliga námsfrøði til barnaøkið.

Í Føroyum var málmenningarár í fjør, har serligt fokus var á málmennig hjá børnum. Arbeiðið at styrkja føroyska málið heldur fram, og fær hetta arbeiði tí eisini serliga raðfesting frameftir. Fokusøkið fevnir um “føroyskt sum annaðmál”, har verkætlan verður ment at lyfta undirvísingina, at gera undirvísingartilfar, at seta á stovn útbúgving fyri undirvísarar og at menna politikk. Samstarvað verður við Uttanríkis- og vinnumálaráðið og Útlendingastovuna, sum seta samsvarandi fíggarorku av, um hesa verkætlan.

Harafturat fevnir fokusøkið um at styrkja m.a. móðurmálsorðabókina við orðtøku og tøkniligari røkt, at raðfesta høgt máltøkniligverkætlanina “Føroyskt á talgildum brúkaramótum og øðrum tøkniligum mótum”, og um at fígga fleiri týðingar av góðum heimsbókmentum til føroyskt,

sum m.a. er partur av landsumfevnanandi átøkum fyri lesing, og at týða føroyskar bókmentir til onnur mál. Málráðið fær í hesum sambandi eisini hægri játtan, so orka verður til m.a. strategiskt arbeiði, kanningar og samskipti við ymisku samfelagsgeirarnar og viðkomandi stovnar.

Á mentanarøkinum er stevnumiðið greitt: Vit skulu styrkja livandi mentanina og listina, bæði við íløgum og játtanum til tjóðarbyggjandi stovnar og allar skipanir til mentanarhús, søvn og mentanarligt/listarligt virksemi kring alt landið. Í fíggjarkørmunum verða m.a. hesi øki styrkt:

- Mentanargrunnurin
- Tónleikur og sangur (harundir Symfoniorkestrið og onnur orkestar)
- Leiklistin
- Filmur
- Føroyski dansurin
- Ítrótturin og altjóða landsliðsarbeiði

Á savnsøkinum er ætlanin at raðfesta bygðasøvnini og fólkabókasøvnini, umframt at fyrisitingin av UNESCO sáttmálanum, sum Løgtingið hevur samtykt at seta í gildi, skal fáast í tryggja legu. Varðveiting av talgildum savnum, sum Tjóðskjalasavnið varðar av, verður framhaldandi raðfest. Á Tjóðsavninum verður framsýningarpurturin raðfestur og Landsbókasavnið tørvar nýggja bókasavnskipan.

Játtanarkarmar 2020: 501 mió. kr. í avlopi og íløgur kring landið

Í játtanarkørmunum fyri 2020 er samlaða úrslitið (RLÚ 1) 501 mió. kr. Íroknað hesum eru 428 mió. kr. í íløgum. Harvið er rakstrarúrslitið áðrenn íløgur 929 mió. kr.

Rakstrarútreiðslurnar hækka úr 4.840 mió. kr. í 2019 í 5.011 mió. kr. í 2020. Tað er ein vøkstur á 3,5%.

Hesir játtanarkarmar fyri 2020 eru grundaðir á málið um at fremja ein skynsaman fíggjar- og búskaparpolitikk saman við ynskjunum um at fremja fleiri átøk og uppraðfestingar. Hetta setir krøv til landsstýrið og samgonguna um at fremja fleiri átøk, ið tryggja, at tænastrarnar hjá landinum verða ríknar so skynsamt sum møguligt, og at fremja nýskipanir og tillagingar, ið skulu tryggja best møguliga tænastru innan játtanarkarmarnar.

Íløgur kring alt landið

Íløgukarmurin verður 428 mió. kr. í 2020. Árin 2021 til 2024 verður íløgukarmurin árliga millum 427 og 459 mió. kr. Framgongdin er ikki eins stór í øllum pørtum av landinum. Tí er dentur lagdur á at gera íløgur kring alt landið fyri at tryggja, at framgongdin í búskapinum í størst møguligan mun kemur øllum samfelagnum til góðar.

Størstu íløgurnar hjá landinum í tíðarskeiðnum fyri 5-ára játtanarkarmarnar (2020-2024) eru:

Útbúgving og mentan

- Miðnám á Kambsdali
- Húsarhaldsskúli í Klaksvík
- Eftirskúli og Ítróttaháskúlin í Suðuroy
- Listaskúli á Sandi
- Fróðskaparsetur
- Rásin

Mentan

- Tjóðleikhús
- ÍSF hús
- Søvnlífs Landsins
- Listasavn Føroya
- Víkingaskip í Hovi
- Skótadepil á Selatrað

Heilsuverk

- Landssjúkrahúsið
- Klaksvíkar sjúkrahús

Almannaøkið

- Bú- og umlættingardepil til fólk við autismu
- Triggir nýggir bústovnar til fólk við menningartarni
- Nýtt barnaheim
- Eirargarður endurnýggjaður

Undirstøðukervið

- Eysturoyar- og Sandoyartunlar, saman við innkoyringarvegum
- Hvalbiartunnilin og síðan Tunlarnir Norður um Fjall. Gøtudalstunnil og Vestmannatunnil á skrá eftir hetta.
- Tunnilstoymi hækkandi játtan í 20 mió. kr. árliga – fyrst Dalstunnilin og síðan Fámjinstunnilin. Tjørnuvík og Gjógv á skrá eftir hetta.
- Hækkandi játtan til viðlíkahald – bæði vegir, tunlar, brýr og bygningar

Aðrar stórrí íløgur

- Talgildu Føroyar
- Havransóknarskip
- Nýggj hølir til Sjóvinnustýrið vesturi í Vágum

Fortreytir fyri framrokning av útreiðslum

Útreiðslumálið er grundað á framrokningar av lógarbundnum játtanum, og bundnar raðfestingar eru gjørdar fyri árinum 2020 til 2024. Fólkaøkstur og broytt fólkasamanseting leggja trýst á almennu útreiðslurnar.

Í framrokningunum er lagt upp fyri bundnum raðfestingum næstu árinum, alt íroknað. Eisini er krav um effektivisering av almenna geiranum lagt inn í framrokningarnar.

Sum vanligt er í játtanarkørmunum, verður framroknað í ársins prísnum í 2020, men árinum 2021-2024 eru framroknað í føstum prísnum. Tað merkir, at frá 2021 til 2024 er ongin lønar- ella prísøkstur íroknaður.

Flestu almennu lønarsáttmálar eru galdandi til 1. oktober 2019. Lønareøkstur eftir hetta er tí ein óvissa. Tørvurin á átøkum, herundir móguligum lógarbroytingum, til tess at halda játtanarkarmin fyri 2020 verður greiður, tá lønarsáttmálar eru gjørdir fyri samlaða almenna arbeiðsmarknaðin, galdandi fyri árið 2020.

Játtanarkarmarnir eru gjördir við verandi rentustøði og oljuprísnum. Hetta er ein óvissa í játtanarkørmunum, tí rentustøðið og oljuprísurin kunnu broytast, og harvið kunnu útreiðslur landskassans til rentustuðul, rentuútreiðslur av skuldini, og útreiðslur til olju eisini broytast.

Íløgukarmurin verður 428 mió. kr. í 2020, 457 mió. kr. í 2021, 427 mió. kr. í 2022, 450 mió. kr. í 2023, og 459 mió. kr. í 2024.

Eins og undanfarnu árinu eru í íløgukarminum eisini innroknaðar íløgukendar útreiðslur. Í 2020 er talan um 50 mió. kr. í partapeningi til felagið Eystur- og Sandoyartunlar, 20 mió. kr. til verkætlanina Talgildu Føroyar, og 11 mió. kr. tilsamans til løgukendan stuðul til sjálvsogvarstovnar og kommunur, hóast hesar í játtanarskipanini eru ávikavist stuðuls- og rakstrarjáttanir.

Fortreytir fyri framrokning av inntøkum

Inntøkumál landsstýrisins er 5.940 mió. kr. Fortreytin fyri hesum málið er, at vøksturin í inntøkunum frá skattum og avgjöldum frá 2018-2019, verður hin sami, sum frá 2017 til 2018.

Inntøkurnar í 2018 eru í fyribilsroknaskapinum umleið 5.500 mió. kr. Millum annað vaks landsskatturin við yvir 10% ella oman fyri 150 mió. kr.

Higartil í 2019 er stórus vøstur á serliga landsskattinum (+17%) og meirvirðisgjaldinum (+14%) vegna økt virkseimi í landinum. Hesin vøstur er munandi størri enn sama tíðarskeið í fjør. Landsstýrið metir, at um landsskatturin verður framskrivaður við lægri samlaðum vøgstri enn í fjør, samstundis sum MVG verður framskrivað 4% fyri restina av árinum, so mett verður tí, at inntøkumálið fyri 2020 kann røkkast uttan nýggj inntøkuátøk.

Fyrtreytin fyri, at náa inntøkum á 5.940 í 2020 er, at inntøkur landskassans í 2019 økjast samanlagt 5%, og 2,9% í 2020. Til samanberingar øktust inntøkur landskassans samanlagt 22% frá 2015 til 2018.

Á teimum skatta- og inntøkujáttanum, har hetta verður hildið vera neyðugt, eru gjørdar serstakar metingar út frá fortreytunum fyri játtanini. Til dømis væntast vanligur landsskattur og MVG at økjast við 3,5% í 2020.

Sum vanligt er í játtanarkørmunum verður framroknað í ársins prísnum í 2020, men árinu 2021-2024 er framroknað í føstum prísnum. Tað merkir, at frá 2021 til 2024 er framskrivað við realum inntøkuvøgstri. Framskrivað er við 2% árliga í inntøkuvøgstri frá 2021 til 2024. Verður inntøkuvøksturin minni enn hetta, verður neyðugt við átøkum fyri at røkka fíggarpolitisku málunum.

Uppskot til játtanarkarmar 2020-2024

Uppskotið til játtanarkarmar byggir á fíggarlógina fyri 2019, umframt politiskar semjur og avtalur, sum eru gjørdar síðani.

Í talvuni niðanfyri er uppskotið til játtanarkarmar fyri árinu 2020 til 2024 útgreinað og býtt á greinar og ár.

Talva: Útgreinaðir játtanarkarmar fyri 2020-2024

<i>Mi. kr.</i>	<i>FL2019</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Rakstrarútreiðslur, §1-§17:						
§ 1 Løgtingið	64,2	61,5	60,8	61,1	63,4	62,7
§ 2 Løgmansfyrisingin	40,0	40,3	40,6	40,8	41,4	41,1
§ 3 Fíggjarmál	321,2	333,5	341,1	348,7	356,3	363,9
§ 5 Fiskivinnumál	174,2	177,9	177,9	177,9	177,9	177,9
§ 7 Mentamál	1.120,2	1.139,7	1.156,6	1.155,0	1.160,2	1.164,5
§ 11 Heilsu- og innlendismál	1.191,5	1.266,9	1.290,6	1.315,2	1.340,6	1.367,1
§ 12 Almannamál	1.556,2	1.601,9	1.630,2	1.654,9	1.682,2	1.710,2
§ 13 Uttanríkis- og vinnumál	117,3	130,3	130,3	130,3	130,3	130,3
§ 17 Samferðslumál	254,8	259,4	259,4	259,4	259,4	259,4
Rakstrarútreiðslur tilsamans	4.839,7	5.011,4	5.087,4	5.143,2	5.211,8	5.277,1
Íløgútreiðslur, §1-§17*	441,7	428,0	457,1	426,5	450,2	458,6
Rentuútreiðslur, netto**	4,7	6,8	7,2	5,8	5,9	5,9
Inntøkur	5.663,1	5.946,8	6.065,7	6.187,1	6.310,8	6.443,3
RLÚ-úrslit	377,0	500,6	514,1	611,6	642,9	701,7

Viðm: Tølini fyri 2019 og 2020 eru í leypandi prísnum, og tølini fyri 2021-2024 eru í føstum prísnum. Tað vil siga, at lønar- og prísvøkstur er ikki íroknaður, hvørki á útreiðslu- ella inntøkusiðu landskassans. Tølini fyri 2019 eru sambært samtyktu fíggjarlógini.

* Í íløgukørmunum eru innroknaðar íløgukendar útreiðslur. Í 2020 er talan um 50 mió. kr. í partapeningi til felagið Eystur- og Sandoyartunlar, 20 mió. kr. til verkætlanina Talgildu Føroyar, og 11 mió. kr. tilsamans til íløgukendan stuðul til sjálvsoagnarstovnar og kommunur

** Rentuútreiðslur, netto er samanseting av rentuútreiðslum av lánsbrævaskuld landskassans og rentuinntøkum av gjaldføri landskassans.

Tilmæli viðvirkjandi kommununum

Kommunurnar eru tilsamans umleið ein triðingur av almenna geiranum. Harvið eru kommunurnar týðandi partur av almenna búskapinum og av búskapinum sum heild. Skulu Føroyar hava fullgóða búskaparstýring, er tí neyðugt, at land og kommunur samskipa fíggjarpolitikkinn í størri mun. Hetta hevði tryggjað, at land og kommunur í størri mun høvdu kunnað sett í verk neyðug átøk at tryggja eina støðuga búskapargongd.

Kommunalu roknskapirnir fyri 2018 eru ikki endaligir enn, men fyribils verður mettt, at kommunali raksturinn er vaksin til áleið 1,85 mia. kr., ið er umleið 5 prosent meir enn í 2017. Hetta er væl meira, enn játtanarkarmarnir hjá landinum lögdu upp til. Sambært samtyktu fíggjarætlanunum kann roknast við, at kommunalu rakstrarútreiðslurnar aftur í ár vaksa við umleið 5 prosentum.

Mett verður, at hesin útreiðsluvøksturinn er ov høgur. Tí verður mælt til, at kommunurnar, tá ið tær fara undir arbeiðið við fíggjarætlanunum fyri 2020, leggja seg eftir, at rakstrarútreiðslurnar ikki vaksa við meira enn teimum 3,5 prosentunum, ið játtanarkarmarnir hjá landinum leggja upp til.

Fyri nøkrum árum síðani var árliga støðið á kommunalu løguútreiðslunum nakað niðanfyrir 400 mió. kr. Í 2016 vaksu løguútreiðslurnar tó til 486 mió. kr., í 2017 til 518 mió. kr. og í 2018 fara tær at táta í 700 mió. kr.

Sambært samtyktu fíggjarætlanunum fyri 2019 ætla kommunurnar at gera lógur fyri 725 mió. kr. Íroknað óbrúktar játtanir, ið vanliga verða endurjattaðar, tá ið roknskapurin fyri farið ár er uppgjørdur, verða kommunalu lógujáttanirnar tí helst omanfyri 1,1 mia. kr. í 2019. Hetta verður sostatt triðja árið á rað, at samlaðu lógujáttanirnar hjá kommununum vera omanfyri 1 mia. kr.

Seinnu árin hava kommunurnar vanliga ikki brúkt samlaðu lógujáttanina, og soleiðis verður helst eisini í 2019. Sambært upplýsingum, ið Búskaparráðið hevur fingið frá kommununum, kann tó roknast við løguútreiðslum í 2019 fyri umleið 800 mió. kr. Helst kann eisini roknast við lógum fyri líknandi upphædd í 2020.

Eftir fáum árum er talan um tvífolding av løguútreiðslunum og mettt verður, at støðið í dag er ov høgt. Mælt verður tí til, at kommunurnar samanlagt seta sær fyri at fáa løguútreiðslurnar niður aftur á eitt støði, sum liggur um 400 mió. kr. árliga.

Bjálva og brynja Føroyar til framtíðina

Føroyar hava flutt seg langt framá seinstu árin. Málið er framhaldandi, at røkka einum enn meira sjálvbjargnum, samhaldsføstum og tíðarhóskandi Føroyum, og at brynja føroyska samfelagið til framtíðar avbjóðingar.

Hetta mál skal røkkast saman við varnum fíggjarpolitikki og skynsomum búskaparpolitikki, ið bjálvar landið búskaparlíga til framtíðina. Játtanarkarmarnir fyri 2020 leggja fíggjarligar lunnar undir, at hildið verður áfram at flyta Føroyar framá.

Skjal hjálagt

Skjal 1: Búskaparfrágreiðing I, mars 2019

Fíggjarmálaráðið, 26. mars 2019

Kristina Háfoss

landsstýrismaður í fíggjarmálum

/Bjarni Askham Bjarnason